

РОЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ РЕГІОНУ

О. А. Боднар, асистент
Миколаївський державний аграрний університет

Розкрито необхідність створення і підтримки існуючих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Миколаївській області, їх роль у покращенні добробуту сільського населення.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку сільських територій залишається актуальним питання підвищення конкурентоспроможності і прибутковості сільськогосподарських виробників, оскільки від них залежить продовольча безпека країни. Сільськогосподарські виробники завжди мали проблеми, пов'язані із специфікою і особливостями ведення сільського господарства. Сільське господарство значною мірою залежить від природно-кліматичних умов, але ще більшою – від нестабільних ринкових умов. Проте, світовий та вітчизняний досвід свідчать, що навіть ті виробники, які мають невеликий економічний потенціал, об'єднуючись в кооперативи, створюють впливову економічну силу, яка з успіхом може вирішувати їх спільні проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розбудови обслуговуючих кооперативів, організаційно-правові умови їх функціонування розглядалися в наукових працях П. Березівського, Ф. Горбоноса, В. Гончаренка, В. Зіновчука, О. Крисального, М. Маліка, Л. Молдаван. Напрацювання цих та багатьох інших науковців мають важливе значення в теорії функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і розкривають специфічні умови, проблеми та перспективи реалізації кооперативних підходів у забезпеченні діяльності сільськогосподарських товаровиробників. Однак, на сучасному етапі розвитку аграрного сектора не всі аспекти зазначеного дослідження достатньо вивчені й належним чином вирішені.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення перспектив розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в сільській місцевості Миколаївської області з метою удосконалення відносин між сільськогосподарськими товаровиробниками та відповідного покращення добробуту селян.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах виробники сільськогосподарської продукції намагаються вирішити низку проблем економічного характеру: пошук ринків вигідного збуту виробленої продукції, придбання матеріально-технічних ресурсів, нестача власних

фінансових коштів, низький рівень зоотехнічного і ветеринарного обслуговування, недостатня база зберігання і переробки сільськогосподарської продукції та ефективно її використання. Такі проблеми виникають у кожного невеликого виробника, а особливо у фермерських господарствах та господарствах населення.

Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація – це: підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, завдяки оптимізації витрат товаровиробників на придбання засобів виробництва, проведення окремих технологічних операцій, здійснення маркетингових досліджень, а також збільшення прибутку від реалізації продукції; розширення доступу сільськогосподарських товаровиробників, особливо особистих селянських та фермерських господарств, до агросервісних послуг; удосконалення для сільськогосподарських товаровиробників процесу реалізації продукції, ефективніше використання каналу збуту, досягнення міцних позицій та їх адаптація за допомогою сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів до умов ринкової економіки; створення додаткових робочих місць у сільській місцевості, поліпшення соціального захисту сільського населення, підвищення рівня життя на селі [4].

З метою подолання проблем кооперації в Україні в 1997 р. прийнято Закон «Про сільськогосподарську кооперацію» [1], який визначає правові, організаційні, економічні та соціальні умови діяльності кооперативів у сільському господарстві. Розпорядженням КМУ від 11.02.2009 р. № 219-р затверджений План організаційних заходів щодо сприяння розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та забезпечення доступу господарств населення і фермерських господарств на ринок аграрної продукції. Всі ці заходи покликані задовольнити зростаючі проблеми малих виробників. Кабміном розроблено цільову програму розвитку обслуговуючих кооперативів, яка покликана вирішити всі існуючі проблеми в розвитку обслуговуючої кооперації.

На початок 2011 р. в Миколаївській області зареєстровано 1088 кооперативів, 42 з яких – сільськогосподарські. Слід відмітити, що кількість кооперативів на Миколаївщині за період 2006-2011 рр. збільшився лише на 1,5 % (або 16 од.). Найбільшу кількість кооперативів зареєстровано на початок 2010 р. За досліджуваний період кількість сільськогосподарських кооперативів збільшилась в 1,87 та 6 разів відповідно, що свідчить про розуміння селянами можливостей та перспектив такого об'єднання. Незважаючи на це, кількість сільськогосподарських кооперативів залишається незначною. Так, на початок 2011 р. припадає 0,63 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативи в розрахунку на 1 район області.

Кооператив для малих господарств є реальною можливістю не лише підвищити ефективність їх діяльності, і, що принципово важливо, – для подолання бар'єрів, які заважають доступу на ринок, виживання в умовах жорсткої конкуренції з більшими підприємствами. Зокрема, нині на продовольчому ринку головним суб'єктом є посередник. Селянин не може вільно на ринку продавати сільськогосподарську продукцію. Такий стан справ призведе до негативних наслідків в продовольчому забезпеченні населення. Адже як в Миколаївській області, так і в Україні сьогодні більше 75 % м'яса, близько 92 % – молока та понад 85 % овочів, картоплі вирощується в дрібних господарствах населення, які позбавлені гарантованих каналів реалізації. Як результат, велика кількість продукції не використовується за призначенням, псується або ж реалізується за не вигідними цінами через посередницькі мережі. Прикладом такої ситуації є ціноутворення на ринку молока, де господарства населення через посередників отримують в середньому 1,25–1,80 грн за 1 л зданого молока, а реальна його вартість в 3–3,5 рази більша. Такий стан справ і на ринку м'яса, де в 2011 р. закупівельна ціна від посередників за 1 кг живої ваги свинини, з урахуванням відсотку виходу, була в 3-4 рази менша від продажної.

Поруч із проблемою реалізації існує проблема відповідності якості сільськогосподарської продукції. Останнє набуло гостроти після вступу України до СОТ, коли Україна прийняла «правила гри» щодо забезпечення доїння корів за допомогою технічних засобів, використання охолоджуючого та обеззаражувального обладнання, створення відповідних санітарно-побутових умов на фермах. Такі умови для більшості дрібних господарств населення не під силу.

Зазначене вище, а також прийняття закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо зменшення впливу світової фінансової кризи на сферу зайнятості населення» (в якому селян, що працюють на власних особистих господарствах визнали тими, хто самостійно забезпечує себе основною роботою) негативним чином впливає на продовольчу безпеку регіону та соціально-економічний розвиток сільських територій. Тому, основна ціль – відновити довіру селян до обслуговуючої кооперації, допомогти їм відродити давні українські кооперативні традиції та сформувати потужну сучасну кооперативну мережу в Україні. В кінцевому рахунку – підвищити соціальні стандарти проживання людей на селі до рівня європейських.

Одним із стримуючих факторів створення обслуговуючих кооперативів є недостатня обізнаність сільського населення. Організація інформаційно-роз'яснювальної і просвітницької роботи серед селян за участю місцевих органів самоврядування, освітан і

громадських організацій, самих сільськогосподарських товаровиробників допоможе подолати цей бар'єр, зробити їх вибір на користь кооперації свідомим.

Маслак О. М. Та Єфанов В. А. [3] вважають, що молочарські кооперативи доцільно створювати на території сільських рад з відсутністю або недостатньою наявністю стаціонарних заготівельних пунктів молокопереробних підприємств, з чисельністю в особистих селянських господарствах не менше 200 корів. До того ж, таке об'єднання буде ефективно працювати за умови членства в ньому від 100 і більше осіб в разі створення належної матеріально-технічної бази та забезпечення добового обсягу заготівлі молока від 1,5 тис. т.

Слід зазначити, що сільськогосподарську обслуговуючу кооперацію варто розглядати як механізм самоорганізації сільських товаровиробників, а також як своєрідний механізм захисту невеликих селянських, фермерських господарств від несумлінних посередницьких структур та економічної залежності від них

Виходячи з цього, виникає необхідність розробки заходів щодо створення ефективних умов для розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в сільській місцевості регіону. Основними напрямками розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є: всебічна інформаційна підтримка сільськогосподарського кооперативного руху з боку держави; удосконалення кооперативної законодавчої бази, втілення у ній кращого світового досвіду; сприяння розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації шляхом послаблення податкового тиску; посилення співпраці сільськогосподарських кооперативів з вищими навчальними закладами; розвиток міжнародного досвіду співробітництва товаровиробників у сфері сільськогосподарської кооперації; посилення конкурентоспроможності вітчизняних обслуговуючих кооперативів за рахунок покращання якості продукції; залучення широкого кола соціально активних громадян до процесу розвитку сільськогосподарської кооперації шляхом економічної участі та популяризації кооперативної ідеї самодопомоги.

Висновки. Розвиток вітчизняної сільськогосподарської обслуговуючої кооперації сприятиме створенню якісно нових відносин між сільськогосподарськими товаровиробниками, об'єднанню їх зусиль для вирішення економічних проблем, покращенню добробуту селян.

Список використаних джерел

1. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. № 469/97-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

2. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2010 рік. – Головне управління статистики у Миколаївській області, 2011. – 639 с.
3. Маслак О. М. Організаційно-економічні аспекти розвитку молочарських кооперативів в Україні. / О. М. Маслак, В. А. Єфанов // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2, Т. 2. – С. 88–91.
4. Кудінова І. П. Сільськогосподарські кооперативи – інструмент розвитку сільських територій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnu/2010_154.../10kip.pdf
5. Рульєв В. А. Роль сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на ринку аграрної продукції. / В. А. Рульєв, М. І. Лобанів, С. М. Григор'єв // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. – 2009. – № 6. – С. 8–14.
6. Рижик І. О. Сучасний стан та перспективи розвитку обслуговуючої сільськогосподарської кооперації в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal///Chem_Biol/Nppdaa/econ/.../173.pdf.